

معاونت پژوهش‌های
کاربردی

سنت

نظرات استدلالی

طرح اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی

شماره مسلسل: ۴۰۳۲۰۲۰

تاریخ: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

باسمه تعالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

طرح اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی

تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۰۱/۲۸

کد ترازش: ۴۰۳۳۰۲۰

۱۴۰۳/۰۳/۲۶

تاریخ نظر شورای نگهبان: ۱۴۰۳/۰۲/۱۲

پژوهشکده شورای نگهبان

باسمه تعالی

طرح اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی

درباره‌ی مصوبه

طرح «اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی» با امضای (۳۷) نفر از نمایندگان مجلس در تاریخ ۱۴۰۲/۹/۲۸ اعلام وصول و جهت طی مراحل قانونی به هیئت‌رئیس‌هی مجلس تقدیم شد. در مقدمه‌ی توجیهی این طرح آمده است: «به‌منظور تضمین امنیت روانی شهروندان و اهمیت پیگیری مستمر و قاطعانه نسبت به جرم سرقت و اعمال مجازات بازدارنده قانونی در مرجع قضایی صالح برای رسیدگی به جرم سرقت، طرح ذیل جهت طی فرآیند قانونی تقدیم می‌شود.»

این طرح جهت بررسی کارشناسی بیشتر به کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی (به‌عنوان کمیسیون اصلی) ارجاع شد و با اصلاحاتی در متن به تصویب رسید. طرح مذکور در جلسه‌ی مورخ ۱۴۰۳/۱/۲۸ صحن علنی مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و طی نامه‌ی شماره ۹۴۹/۳۶۴۰ مورخ ۱۴۰۳/۲/۱ برای طی مراحل قانونی مقرر در اصل (۹۴) قانون اساسی، به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان با بررسی این مصوبه در جلسه‌ی مورخ ۱۴۰۳/۲/۵، مفاد آن را مغایر با شرع و قانون اساسی تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۱۰۲/۴۱۶۱۱ مورخ ۱۴۰۳/۲/۱۲ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

«نظرات استدلالی شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی»

ماده واحده- در ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی اصلاحی ۱۳۹۹/۲/۲۳ عبارت «و (۷۴۴) کتاب پنجم» به عبارت «، (۷۴۴) و (۷۴۶) کتاب پنجم» اصلاح و عبارت «و جرایم انتقال مال غیر و کلاهبرداری موضوع ماده (۱) قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام، به شرطی که مبلغ آن از نصاب مقرر در ماده (۳۶) این قانون بیشتر نباشد و نیز کلیه جرایم در حکم کلاهبرداری و جرایمی که مجازات کلاهبرداری درباره آنها مقرر شده یا طبق قانون کلاهبرداری محسوب می‌شود در صورت داشتن بزه‌دیده و سرقت موضوع مواد (۶۵۶)، (۶۵۷)، (۶۶۱) و (۶۶۵) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ به شرطی که

۱. ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۰۴ (اصلاحی ۱۳۹۹/۲/۲۳)- علاوه بر جرایم تعزیری مندرج در کتاب دیات و فصل حدّ قَدْف این قانون و جرایمی که به موجب قوانین خاص قابل گذشت می‌باشند، جرایم مندرج در مواد ((۵۳۶)، (۵۹۶)، (۶۰۸)، (۶۰۹)، (۶۲۲)، (۶۳۲)، (۶۳۳)، (۶۴۱)، (۶۴۷)، (۶۴۸)، (۶۶۸)، (۶۶۹)، (۶۷۳)، (۶۷۴)، (۶۷۶)، (۶۷۷)، (۶۷۹)، (۶۸۲)، (۶۸۴)، (۶۸۵)، (۶۹۰) در مواردی که املاک و اراضی متعلق به اشخاص خصوصی باشد)، (۶۹۲)، (۶۹۳)، (۶۹۴)، (۶۹۷)، (۶۹۸)، (۶۹۹)، (۷۰۰)، (۷۱۶)، (۷۱۷) و (۷۴۴) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ و جرایم انتقال مال غیر و کلاهبرداری موضوع ماده (۱) قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام، به شرطی که مبلغ آن از نصاب مقرر در ماده (۳۶) این قانون بیشتر نباشد و نیز کلیه جرایم در حکم کلاهبرداری و جرایمی که مجازات کلاهبرداری درباره آنها مقرر شده یا طبق قانون کلاهبرداری محسوب می‌شود در صورت داشتن بزه‌دیده و سرقت موضوع مواد (۶۵۶)، (۶۵۷)، (۶۶۱) و (۶۶۵) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ به شرطی که ارزش مال مورد سرقت بیش از دو بیست میلیون (۲۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال نباشد و سارق فاقد سابقه مؤثر کیفری باشد و شروع و معاونت در تمام جرایم مزبور، همچنین کلیه جرایم تعزیری درجه پنجم و پایین‌تر ارتكابی توسط افراد زیر هجده سال در صورت داشتن بزه‌دیده، مشمول تبصره (۱) ماده (۱۰۰) این قانون و ماده (۱۲) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ بوده و قابل گذشت است.

تبصره- ...»

ارزش مال مورد سرقت بیش از دویست میلیون (۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال نباشد و سارق فاقد سابقه مؤثر کیفری باشد» حذف می‌شود.

■ دیدگاه مغایرت

قانون‌گذار به موجب حکم مصوبه‌ی حاضر، جرم موضوع ماده (۷۴۶) قانون مجازات اسلامی^۱ را نیز به گستره‌ی جرایم قابل گذشت افزوده است. با توجه به اینکه در وضعیت فعلی، جرم نشر اکاذیب از طریق غیرفضای مجازی (موضوع ماده (۶۹۸) قانون مجازات اسلامی)، قابل گذشت است، مجلس در راستای وحدت عمل، در مصوبه‌ی حاضر ارتکاب این جرم در فضای مجازی را نیز قابل گذشت دانسته است. این در حالی است که اولاً جرم مذکور در ماده (۷۴۶) قانون مجازات اسلامی، سه نوع نشر اکاذیب با قصد «اضرار به غیر»، «تشویش اذهان عمومی» و «تشویش اذهان مقامات رسمی» را در عرض یکدیگر و همه‌ی این موارد را در عرض «نسبت دادن امر خلاف حقیقت به شخص حقیقی یا حقوقی» جرم‌انگاری کرده است و ورود یا عدم ورود ضرر را نیز در تحقق این فعل مجرمانه شرط ندانسته است، واضح است در برخی از رفتارهای مجرمانه مذکور، بزه‌دیده واحد و یا اصلی «کلیت جامعه، حکومت و افکار عمومی مردم» است نه یک شخص حقیقی یا حقوقی معین. ثانیاً از جمله وظایف اصلی قوه قضائیه بر اساس اصل (۱۵۶) قانون اساسی، «احیای حقوق عامه، کشف و تعقیب جرم» است که نسبت به مواردی که بزه‌دیده جرم فرد معینی نیست، این وظیفه برجسته‌تر است. ثالثاً بر اساس تبصره (۱) ماده (۱۰۰) قانون مجازات اسلامی^۲، شروع و ادامه

---

۱. ماده (۷۴۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۸۸/۳/۵ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۷۴۶ (اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۸) - هر کس به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی به وسیله سامانه رایانه‌ای یا مخابراتی اکاذیبی را منتشر نماید یا در دسترس دیگران قرار دهد یا با همان مقاصد اعمالی را برخلاف حقیقت، رأساً یا به عنوان نقل قول، به شخص حقیقی یا حقوقی به طور صریح یا تلویحی نسبت دهد، اعم از اینکه از طریق یادشده به نحوی از انحاء ضرر مادی یا معنوی به دیگری وارد شود یا نشود، افزون بر اعاده حیثیت (در صورت امکان)، به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا صد و پنجاه میلیون (۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.»

۲. ماده (۱۰۰) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۰۰- در جرایم تعزیری قابل گذشت، گذشت شاکی یا مدعی خصوصی حسب مورد موجب موقوفی

تعقیب و مجازات در جرایم قابل گذشت، منوط به شکایت شاکی خصوصی و عدم گذشت وی است. بنابراین نحوه‌ی انجام وظیفه قوه قضائیه (کشف و تعقیب جرم) در فروع فوق-الذکر که جرم مذکور شاکی خصوصی واحد ندارد، نامشخص است. به بیان دیگر، بر اساس حکم این مصوبه، در موارد متعددی که نشر اکاذیب موجب جریمه‌دار شدن افکار عمومی و به نوعی تشویش اذهان جامعه می‌شود، دادستان به عنوان مدعی‌العموم اجازه ورود و طرح شکایت از جانب عموم جامعه را نخواهد داشت. مضافاً آنکه باید توجه داشت، بستر رفتار موضوع ماده (۷۴۶) سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی است که بالطبع میزان مخاطب بسیار بیشتری از رسانه‌های سنتی دارند و طبعاً نشر اکاذیب و تشویش صورت گرفته در سطح بسیار گسترده‌تری محقق می‌شود. با توجه به توضیحات ذکر شده، حکم این مصوبه منجر به گسترش آسیب‌های اخلاقی، سیاسی و اجتماعی در فضای مجازی خواهد شد و از این حیث خلاف شرع است. همچنین از این جهت که منجر به تضعیف نظامات حاکم بر قوه قضائیه در برخورد با جرایم موضوع ماده (۷۴۶) می‌شود، مغایر بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی است.

▪ نظر شورای نگهبان

- الحاق جرایم موضوع ماده (۷۴۶) کتاب پنجم به فهرست جرایم قابل گذشت مذکور در ماده (۱۰۴) قانون مجازات اسلامی، مغایر شرع و بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی شناخته شد.

تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات است.

تبصره ۱- جرایم قابل گذشت، جرایمی می‌باشند که شروع و ادامه تعقیب و رسیدگی و اجرای مجازات، منوط به شکایت شاکی و عدم گذشت وی است.»

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مدظله‌العالی

«... شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست، ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود.»

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۷۹/۴/۲۸)

تهران | خیابان شهید بهشتی
خیابان سرافراز | کوچه پنجم | پلاک ۱۱

www.ccri.ac.ir

کدپستی ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳
دبیرخانه ۰۲۱۸۸۵۳۳۴۲۲

پژوهشکده شورای نگهبان